

Châng thlan: *2 Korin 11:14.*

Zirlâite tân:

Hriat tûr: Setanan thiam takin mi bum hnâ a thawk dâwn a ni tih an hria ang.

Vei tûr: Phûrna dik lo thanga âwk lo tûrin an hriatna zâwng zâwng an hmang ang.

Tih tûr: Setana buminate lak ata an invêng tlat ang.

THUPI TËHEN

I. Hriat tûr: Satana buminate

- A Setana amâ chungchânga mi a bumna hlawhtling ber chu eng nge ni?
- B Mihring nihphung chungchânga ngaihdân dik lo pahnih, Setana sawi dân nêna inrem tak ni bawkte chu eng nge ni?
- C Engtin nge Setana hian chibai bûkna dik lo a tihchhuak ang?

II. Vei tûr: Phûrna dik lo chu

- A Eng vângin nge kan rilru puthmang kaltlang hian Setana thanga kan awh a awlsam viau le?
- B Eng ang rilru puthmangte hi nge Setana beihna laka tlu awlsam zual bîk tûr ni?
- C Engtin nge kan rilru puthmangte hi kan thunun theih ang?

III. Tih tûr: Setana laka mahni lo invên

- A Setana laka mahni lo invên dân ða ber chu eng nge ni?
- B Setana laka lo invênna hmanraw ða ber berte chu eng nge ni?
- C Engtin nge Setana buminate chu kan hneh theih ang?

KHÂIKHÂWMNA: Setanan amâ chungchâng te, Pathian chungchâng te leh mihringte chungchâng an sawi dân hi dâwtthû mai niin, Pathian vênhimna kan chan theih nân la pawh hlîm a, la malmâk vek bawk tûr a ni.

INZIRTÎR DÂN TËR

RAHBI 1—Chawk phûr rawh

Bible châng thlûr bing tûr: *Thupuan 12:9.*

THLARAU THANNA ATÂNA THU PAWIMAWH: *Setana bumna lian tak pakhat chu Pathian mamawh lo leh Pathiana innghat lo nia inngaihna min neihfir hi a ni. “Evolution theory” an tih leh “mihringte hian thlarau thi thei lo kan nei a ni” tih ngaihâte hian he bumna hân a thawzia chu an târlang a, chutah chuan tâwp mai lovin, Siamtu ni lo, thil siam zâwk chibai bûknaah mi a hruai hial thei bawh a. Hêng ngaihdân dik lo tak tak pahnihte laka a invên dân tha ber chu LALPA-ah chauh inngah a, amah chu kan hmaa dah chhonzawm reng a ni. A thu hnuaia kan nê tin thutlûknate dah a, chûngte chu amâ duh dân anga kan hlen chhuah pawh a ngâi bawh. A kaihhruaina leh a tanpuina chu kan ngâithlain kan ngâih tîn tûr a ni.*

ZÎRTÎRTÛTE TÂN BÎK: Tûn kârah hian Setana thanga kan awh lohna tûr leh, mi thunun a tumna laka kan invên theihna tûrin a thlêmna chu eng nge ni tih hriat kan tum dân a. Keimahni atâng ngei hian thlêmna hlauhawm ber berte a lo kal thin dân chu sawifiah ang che. Mahni pawimawh bera inngaihna hi evolution theory leh thlarau thi thei lo a awm a ni tih rinna lo chhuahna bul a nih dân pawh sawi bawh rawh.

Sawi hawn nân: Rin dân dik lo pahni—thlarau thi thei lo awma rinna leh *evolution*—hian eng tiangin nge kan thurin leh ngaihhlut zâwng danghte nghawng a neih? Eng vângin nge Setana Pathian thu lâk kawih thiamzia hi hriat a pawimawh êm êm? Setanan Kristiante leh khawvêl bumna tûra rin dân dik lo dang a hmante chu eng nge ni?

RAHBI 2—Zawng chhuak rawh

ZÎRTÎRTÛTE TÂN BÎK: Setana hian kawng thumin bumna hna thawh dân tûr a duang a. A hmasa berin, hahdam leh lungmuang taka awm, a beihna che pawh engah mah ngâi lo tûrin a duh pawt che a; amah chu mi hlauhawm a ni lo

tih ring tûrin a siam ang che a, a taka awm pawh ni chiaah lo nia rinna a neihtîr hial maithei bawk che. A dawt lehah chuan, amah chu ropui leh thiltithei tak nia hre tûrin a duh che a; nung tûr leh hlim taka awm tûrin Pathian i mamawh hran lo nia ngaihna a neihtîr dâwn che a ni. A tâwp berah chuan, i nunah khân Pathian chauhin a chhûn khah theih ruak a siam tawh a nih chuan, chu hmun ruak chu amahin a rawn tikhat tawh mai dâwn a ni.

ZIR ZÂUNA

I. Setana thang tenawm ber chu (*Thupuan 12:9, 20*).

Tûnlâi mi tam tak hi chuan Setana chu a taka awm pawh ni lovin an ngâi deuh fur tawh hlawm a. Setana chu thawnthu phuahchawp nêna an sawi zawm a nih loh vêk pawhin, a awm tak tak nia ngaitûte hi an nuihzat deuh tlat a ni. French hla phuah thiam, Baudelaire-a chuan a taka Setana awm leh awm loh thu fiamthû deuh chungin hetiang hian a sawi a: “Setana chuan Baudelaire-a hnênah tum khat chu a thiltitheiha a hlâu hlê thû a hrih a, chumi nî chuan thuhritu pakhatin hê thû hi a sawi a: ‘Ka ûnau duh takte u, tûnlâi khawvêl finna thang chho zêl in hriat hian Setana bumna thang hlauhawm ber chu a tak taka awm pawh ni lova rinna neihtîr che u hi a ni’ tiin.”—Charles Baudelaire, *Le Spleen de Paris, oeuvres completes* (Paris: Bibliothèque de la Pleiade, 1961), p. 101.

Thupuan Bû-ah hian Johana chuan Setana sualzia leh a taka awm ngei a nihzia chiang tak leh ngaih sual theih miah lo tûr khawpa fiahin a sawi: “Rûlpui tar, Diabola leh Setana an tih, khawvêl zawng zawng bumtu chu” (*Thup. 12:9*) tiin a sawi kher a ni. Johana hi chuan Setana hi hmêl nuihzatthlâk tak, kî leh mei te nei ni angin a ngâi ve lo. A taka awm ngei leh sual tak, lemchan thiam tâwp niin a hria a. Mi tha tak ang nia lan a duh a, chutih lâiin, thutak chu thudik lova thlâk thleng a tum tlat bawk sî. Evi a thlêm tum pawh khân he ruahmanna tho hi a hmang a, thuâwihlohna chu tha zâwk angin a chhuah thauh a nih

kha (*Gen. 3:5*). Thupuan Bû-ah hian Setana chu a taka awm ngei, mi hlauhawm tak nia sawi a ni.

Ngaihtuah teh: Ngaihdân dik lo leh hlauhawm tak tak in hriatte kha han thawh khâwm teh u (entîr nân, ‘sa hian chakna a pê ang che’ tih te, ‘zu in hi lung tân a tha’ tih te, ‘meizûk hi a pâ riau’ tih te). Eng vângin nge hetiang ngaihdântê hi a lâr viau a, thutak leh dâwt inpawlh a nih le?

II. *Evolution* leh thlarau thi thei lo (*Thuhriltu 9:5; Hebrai 11:1.*)

Bible-a lehkhabu hmasa ber, Genesis 1 leh 2-a thil siam thû kan hmuhah hian mihring lo awm òan dân leh nihphung chu hrilh kan ni a. Hei hi mi tam takte âwk tângtu rin dân dik lo tak tak pahnih: *evolution* leh thlarau thi thei lo awma rinna-te laka vaukhâna thu pawh a ni nghâl baw.

Evolution sawi dân kalh zâwng chiah hian Bible thu chuan ‘Pathianin lei leh vântê hi a siam a,’ mihring hmasa berte pawh amâ anpuiin a siam tih min hrilh a. Chûbâkah, Sabbath nî chu mal a sâwm a, mihringte hnênah an la pian hmaa an tâna thil a lo tih tawh hriattîrtu tûr atân chu nî chu a pê a ni (*Gen. 2:1–3; Exod. 20:8–11*). *Evolution* theory an tih hi ngaihdân hlui tawh tak mai a ni a, hmâsâng Aigupta mi, milem be mîte pawh khân sephûng note hi ran êk aṅanga amaha lo piang chhuak ve nawlh niin an ngâi a, chutiang chuan nunna zawng zawng hi amaha lo awm vek niin an ring baw.

Sephûng hi anni chuan *kheper* an ti a, a awmzia chu “lo danglam, lo insiam, lo chang chho zêl” (evolve) tihna niin, chuta ṅang chuan an pathian pakhat, Khepri tih hming pawh hi an phuah chuak a, he hming hrim hrim hian *evolution* ngaihdân a keng tel tihna a nih chu. Khepri tih awmzia chu “amaha lo awm ve tawp, mahnia lo piang chhuak” tihna a ni a. Mahse *Sâm* phuahtu chuan hetiang mahni inbumna laka invêng tûrin min hrilh a, “Amah [Pathian] chu min siamtu a ni a, mahnia insiam kan ni sî lo” (*Sâm 100:3, NKJV*) tiin.

Thlarau thi thei lo kan nei a ni tih ngaihdân kalh zâwng chiah hian Pathian chuan thu a sawi a, mihring hmasa berte kha thi thei lo a ni lo tih a hrilh. An nunna kha Siamtu Pathiana innghat a ni a, amah nêna inzawmna an chhut chah a, a thû an zâwm lo a nih chuan “an thi ngei ngei dâwn a ni” (*Gen. 2:17*, NKJV). Khatih hun lâi aţang daih tawh khân Setana chuan mihringte hian thi thei lo an ni emaw an in tih theihna tûrin a tih theih zawng zawng a lo ti tawh thîn a: “Rûl chuan hmeichhe hnênah, ‘I thi hauh lo vang le’” (*Gen. 3:4*, NKJV) tiin a sawi a nih kha.

Hmânlâi Aigupta mîte khân an thlarau chu an taksa a thih pawhin a thi tel vê lo va, an taksa chhuahsanin vânramah an kal a, chutah chuan pathianah an han chang ta niin an ngâi thîn. Anni hnû-ah hian Grik mi fing, Plato-a chuan thlarau thi thei lo awm nia rinna chu chipchiar deuh zâwka sawifiahin, anni hi chuan taksa laka a hranga awm niin a ngâi a. He ngaihdân dik lo tak mai hian Juda sâkhua leh Kristian sâkhuaah kua a rawn hreuh a. Vawiinah chuan mi tin mai hian, sâkhaw ngaihsak miah lote pawh telin, thlarau thi thei lo kan nei emaw kan ti vek tawh a, an rin dân tinghehna tûrin thu eng eng emaw an phuah chawp thîn.

Evolution leh thlarau thi thei lo awm rinna hi tûnlâi khawvêla ngaihdân lâi leh mîten an pawm tlânglâwn tak an ni a. A nihna takah chuan mihringte hi pathian kan ni a, *evolution* hmangin kan lo insiam pung chho zêl a, nakînah pheih chuan pathian ang hial kan lo ni ta tih ngaihdân aţanga lo piang chhuak a ni. Setanan Eden Huana dâwt a sawi, “Pathian ang in lo ni dâwn a ni” (*Gen.3:5*, NKJV) tih thua innghat a ni.

Ngaihtuah teh: Eng vângin nge hêng ngaihdân pahnih—*evolution* leh thlarau thi thei lo awm nia rinna—hi indona ropuiah hian a pawimawh viau? Bible-ah hian mihringin thlarau thi thei lo kan neih lohzia sawina eng thûte nge awm? Enga ti nge ni sarh nî Sabbath serh hian ni ruk chhûngin Pathianin khawvêl leh a chhûnga thil awmte a siam a ni tih kan ring tih kan lantîr le?

III. Trinity dang chu (*Thupuan 12:17–13:18*)

Thupuan Bû hian Setana chu Pathian ang deuh, mahse nuhizatthlâk tak sî niin a sawi a. A awmzia chu Setana hian, Pathian ang bawkin *trinity* ni ve angin a insawi a, amahah hian dragon, tuifinriat aṭanga lo chhuak sakawlh leh lei aṭanga lo chhuak sakawlh te an awm a ni. Hêng sakawlh pahnihte hi inzawm an nih bâkah, dragon nêh pawh inzawmna an nei vê vê bawk. Tuifinriat aṭanga lo chhuak sakawlh hian dragon nêh inanna mak tak mai an nei a. Dragon ang bawkin he sakawlh pawh hian lû pasarih leh kî sâwm a nei vê a (*Thup. 13:1*). A thuneihna pawh dragon hnên aṭanga a dawn chhâwn a ni bawk (*Thup. 13:4*).

Hê sakawlh hian sâkhaw lama thuneihna nei a entîr a (zirlâi dawt leh chiah en la). Chutiang bawkin, tuifinriat aṭanga lo chhuak sakawlh zawha lo lang, lei aṭanga lo chhuak sakawlh hian tuifinriat aṭanga lo chhuak sakawlh chu chibai bûk tûrin mîte a hrilh a (*Thup. 13:12–14*), dragon kha a ṭan êm êm bawk (*Thup. 13:4*). Lei aṭanga lo chhuak sakawlh hi chuan ram rorêltu, thuneitu a entîr vê thung (zirlâi dawt leh chiah en ang che).

Hêng sakawlh pathumte hi ṭang ho vek niin, thiltum thuhmun nei an ni bawk. Chûbâkah, hêng ramsa ṭihbâiawm tak tak pathumte hi Pathian zia leh niphung pholangtu: berâmno, sakeibaknei leh mihring nêh chuan inang lo tak an ni a. Hetianga Pathian nihna a tihhmêlhemna hian mi a ti-inrâlring tûr a ni. Setanan Pathian an a tum hian a rah chhuah chu bumna leh, Pathian nihphung tihhmêlhemna mai pawh ni lovin, thil hlauhawm tak, chhياتna khura mi hnûk lûttu thil a thleng ṭhîn a ni.

Sawi ho tûrte: Enga ti nge Setana hian Pathian an hi a tum tlat zêl? Hêng thil pathum: dragon, tuifinriat aṭanga lo chhuak sakawlh leh, lei aṭanga lo chhuak sakawlh te hian eng nge an entîr a, eng nge ni a awm awmzia? Eng tiangin nge dragon hian Pa Pathian an a tum? Eng tiangin nge tuifinriat aṭanga lo chhuak sakawlh hian Isua an a tum? Eng tiangin nge lei aṭanga lo chhuak sakawlh hian Thlarau Thianghlim an a tum? Hêng sakawlh pathumte

hian vâna thil awm engte hi nge an cho chhuah le? An hmêl lan dân hian eng tiangin nge an hnathawh theuh a târlan lan nghâl?

RAHBI 3—A taka nunpui tûr

ZÏRTÏRTÛTE TÂN BÏK: Grik chanchin ziaktu lâr tak, Herodotus-a sawi dân chuan, hmâsâng Aigupta mîte khân ruai an theh nî khuain mi tu emaw thi tawh lim an siam chu kal hual an chîng a; chutianga an tih chhan chu thihna hi thleng ngei tûr a nihzia leh nunna hlutzia ngaihtuah thîn tûra infuih nân a ni. A thiltih dân hi a âthlâk angreng viau nân, hê an thil chîn than aţang hian eng zirlâite nge zir chhuah theih kan neih le?

Ngaihtuah zui tûr/a taka nunpui tûr zawhnate: Kan hmangaih leh thlâkhleh ngawih ngawihthe an thih hian kan rinna fiahna hun tha tak kan nei thîn a. Thuhriltu 7:1–4 hi sawi ho rawh u.

① Engati nge thihna lo thleng hian finna min pêk theih?

② Engtîn nge lûsûnte hnênah mihringte hian thlarau thi thei lo kan neih lohzia sawi pahin thlamuanna thuchah i sawi theih ang?

RAHBI 4—Boruak siam rawh

ZÏRTÏRTÛTE TÂN BÏK: Hêng bumna thu hrang hrangte kalphung hi hria ang che: *evolution*, thlarau thi thei lo kan nei nia rin tlatna leh Setana *trinity* suâk. Hêngte hian eng tiangin nge Pathian nihphung te, mihring nihphung te leh khawvêl kal zêlna tûr an rawn sut buai? Engati nge Setana hi mi chi hrang hrang pathum anga a inlantîr kher le? Hêng sakawlh pathumte leh Pathian Trinity inanna sawi rawh. Thuthlung Hlui lehkhâbûte pawhin Trinity awm ngei thu an sawina chângte chu eng nge ni?

Tih tûrte: A theih chuan sakawlh pathumte lem ziak in class-ah rawn keng la. Hêng trinity suakte hi Pathian Trinity nêna a danglamna khâikhin rawh u. Chu inkhâikhinna aţang chuan Pathian nihphung engte nge in zir chhuah in sawi ho dân nia.